

Abstract

Erec by Hartmann von Aue is regarded as the first knight novel written in German. The Knight poetry reflecting the Middle High German period and dated between 1180 and 1300 imitates the French Literature in 12th century in form and handles King Arthur as to substance. Therefore these works are also called Artus novel. The knights, the heroes of Artus novels, need to reach an ideal adventure and courtly love. The relationship between these two elements, that is, the balance between the development of the individual and his responsibility towards the community, is imperative. Since the type of knight in Erec written in the 12th century is not able to keep this balance, he had to face a number of adventures. Through the virtues he has, he eventually overcomes all the the difficulties and proves his reputation, as well as ensures the continuity of his current title. The Book of Dede Korkut consisting of twelve stories is a product of oral tradition which provides knowledge related to various topics ranging from Oghuz's lifestyle to their beliefs and is estimated to have been inscribed in the second half of the 15th century. The type of alp embarks valour in consequence of injustices he encounters. Succeeding in various tests through his virtues, alp doesn't only acquire a reputable position in the society but also deserves a name. Qualitative research approach is used in this study. Within the scope of document review technique those works are examined through content analysis and the obtained findings are corroborated with citations. The findings compared in the conclusion reveal that both works include similarities relevant to the tasks and characteristics ascribed to the individuals who are considered as ideal heroes of the society.

Keywords: Erec, The Book of Dede Korkut, Knight, Alp, Virtue, Achievement

Özet

Hartmann von Aue'nin Erec adlı eseri Almanca yazılmış ilk şövalye romanı olarak kabul görmektedir. Orta Yüksek Almanca dönemini yansıtan ve 1180-1300 arasına tarihlendirilen şövalye-saray edebiyatı, genelde biçim bakımından 12. yüzyıl Fransız edebiyatını örnek almaktadır. Konu bakımından ise Kral Artus'u işlemektedir. Bu sebeple bu eserlere artus romanı da denmektedir. Artus romanlarının kahramanı olan şövalyelerin, ideal bir maceraya ve sevgiye ulaşması gerekmektedir. Bu iki unsur arasındaki ilişki, yani bireyin gelişimi ve topluma karşı olan sorumluluğu arasındaki denge olmazsa olmazdır. 12. yüzyılda kaleme alınan Erec'teki şövalye tipi, bu dengeyi koruyamadığından bir dizi maceraya atılmıştır. Sonunda, sahip olduğu erdemler sayesinde karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmiş ve saygınlığını kanıtlayarak unvanının devamlılığını sağlamıştır. On iki destansı hikâyeden oluşan Dede Korkut Kitabı ise Oğuzların yaşam biçimlerinden inançlarına kadar çeşitli konularda bilgi sağlayan bir sözlü gelenek ürünüdür ve 15. yüzyılın ikinci yarısında yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. Eserdeki alp tipi, uğradığı haksızlıklar neticesinde kahramanlığa atılmıştır. Alp, türlü sınanmalardan geçerek sahip olduğu erdemler sayesinde toplumda saygın bir yer edinmiş ve ad almıştır. Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Doküman incelemesi tekniği kapsamında çalışmaya konu olan eserler içerik analizi yoluyla çözümlenmiş ve elde edilen bulgular örneklerle desteklenmiştir. Sonuç bölümünde karşılaştırılan bulgular, iki eserin, toplumun ideal kahramanları olarak kabul edilen bireylere yüklenen görevler ve özellikler bağlamında benzerlikler gösterdiğini ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erec, Dede Korkut Kitabı, Şövalye, Alp, Erdem, Kazanım

¹ Alanya Alaaddin Keykubad Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, byalcinkaya@ankara.edu.tr

Giriş

Orta Yüksek Almanca döneminde kültürel hayatı yansıtan, 1180-1300 arasına tarihlendirilen şövalye-saray edebiyatına ait eserlerin çoğunu, konu bakımından Kral Artus'u işleyen, biçim bakımından ise 12. yüzyıl Fransız edebiyatını örnek alan eserler oluşturmaktadır. Bu eserlerde kahramanlık ve Hristiyanlık şövalyeliğe özdeşleştirilmiştir. Kral Artus'un ideal şövalye olarak kabul edilmesi nedeniyle bu eserlere *artus romanı* da denmektedir. Şövalyelerin hayatı ve maceralarını anlatan bu eserler, onların maceraları neticesinde şövalyelik ideallerine nasıl ulaştığını konu edinmektedir. Genelde bu eserlerde üçlü bir yapıya rastlamak mümkündür: Kadın, Dünya, Tanrı. Bu bağlamda şövalye, sadece dünyevi işlerle meşgul olursa salt bir maceracıdan öteye gidemez. Şövalyelik görevlerini unutup kendini geri çekerse şövalyeliğe layık görülmez. Şövalyelik uğruna gösterdiği çabalar Tanrı'ya hizmet etmezse bu dünya-öbür dünya dengesini de sağlayamamış olur (Gössmann: 1978: 31).

Şövalye (ritter) sözcüğü *at sürmek* (reiten) sözcüğünden türemiştir ve başlangıçta *at üstündeki zırhlı şövalye* anlamına gelmektedir. Savaşlarda efendileri için süvari hizmetini yerine getirme görevini üstlenen derebeyleri, kısa süre içinde Orta Çağ'ın savaşan sınıfı hâline gelmiş ve şövalye adını almışlardır (Vogelpohl, 2005: 14). Alman İmparatorluğu, öne çıkan şövalyelerin, sanat ve genel kültür gibi alanlarda kendilerini geliştirmelerine izin vermiş, saraylarda görev alan şövalyeler böylece serf kökenli hizmet sınıfından gelen *Ministerial* adı verilen bir ara sınıf oluşturmuşlardır. Saray edebiyatında ise Tanrı'ya Haçlı Seferleriyle hizmet eden – ki bu onların deneyimlerini arttırmış ve onlara dünyayı daha geniş bir açıdan yorumlama ve algılama özelliği kazandırmıştır –, bir hanıma sevgi besleyen ve maceraya atılmışlara yardım ve hizmet eden kişiler şövalye olarak adlandırılmaktadır (Weddige, 2008: 172). Bucke'nin (Akt. Weddige, 2008: 172) tespitine göre ise şövalye terimi, soylu ya da paralı asker farkı gözetilmeksizin askeri manada zırh giyen şövalye yerine kullanılmaktadır. Ayrıca, krallara ya da efendilere ait olan, onlara hizmet eden kişiler de şövalye sayılmaktadır. Buradaki önemli özellik hizmet ediyor olmaktır. Bunlara ek olarak tüm soylular da şövalye olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda aslında şövalyelik, aynı yaşam standartları ve ölüme sahip olan bir topluluğu nitelendirmektedir. Bucke, şövalyenin asil sınıfın en alt tabakasını oluşturduğundan bahsetmektedir (Akt. Weddige, 2008: 172).

Şövalyelik bu dünya ve öbür dünyanın nimetlerini bir arada ve dengede tutmaya çalışmaktadır. Bu dünyanın nimetleri mal, mülk, zenginlik ve ihtişam gibi maddi refah sağlayan ve hayatı güzelleştiren her şeyi kapsamaktadır. Öbür dünyanın nimeti ise Tanrının rızası ve lütfudur. Şövalye Tanrının rızasını onun merhametine inanmakla, ibadet etmekle ve ona karşı itaatkâr bir bağlılık göstermekle alabilir. Dolayısıyla şövalyenin ancak bu dünya-öbür dünya dengesini sağlayabildiğinde tanrının lütfuna mazhar olabileceğine inanılmaktadır (Grabert; Mulot, 1966: 34 v.i.). Şövalye bu dengeyi Haçlı Seferleri aracılığıyla sağlamaya çalışmaktadır. Çünkü bu seferlerde dünyevi araçlarla Tanrıya hizmet etme fırsatını bulmuştur. Haçlılar bu dünyanın silahlarıyla sadece putperest olarak gördükleri toplumlara karşı değil, günah ve lanete karşı savaştıklarına da inanmaktadırlar. Şövalye'ye göre sefere katılmak kendisinin ve yakınlarının günahlarının affedilmesi ve böylece Tanrının rızasına ve merhametine mazhar olmak anlamına gelmektedir. Haçlı Seferleri'nin ideolojisi *Ministerial* sınıfın hizmet etme mantığına paralellik göstermektedir. Çünkü bu seferlerde savaşın komutanı Tanrıdır. Şövalye de Tanrının hizmetkârı olduğundan efendisi için bu savaşa katılması kaçınılmazdır (Wentzlaff-Eggebert, 1960: 77).

Chrétien de Troyes (1135-1188)'ün *Erec et Enide* (1165/70), *Cligès* (1170-76), *Yvain* (1177-81) *Le Chevalier de la Charette* (1177-81) ve *Perceval* (1181-90) adlı artus romanlarıyla, bu alanın öncüsü niteliğindedir (Weddige, 2008: 195). Bu romanlardan

esinlenen Klasik Alman artus romanları ise Yüksek Ortaçağ'da, yani 1200'lerde kaleme alınmıştır. Bu romanlar; genelde sabit motifler, belirli bir kurgu ve değişken olmayan karakterlerden oluşmaktadır. Yazarlar tarafından ortaya koyulan roman kurgusu, bir taraftan eğlendirmeyi diğer taraftan okurda bireyin ve toplumun davranışına ilişkin bir düşünme süreci başlatmayı amaçlamaktadır. Romanlarda ideal soylu Kral Artus, tüm ideal şövalyeleri ve eşlerini yuvarlak masasına davet etmektedir. Bu birleştirici davranış şövalyeliğin iki ana unsurunu kapsamaktadır: Sevgi ve Macera (Minne und Aventure).

Artus romanlarının kahramanı olan şövalyelerin, olay kurgusuna göre ideal bir maceraya ve sevgiye ulaşması gerekmektedir. Bu iki unsur arasındaki ilişki, yani bireyin gelişimi ve topluma karşı olan sorumluluğu arasındaki denge olmazsa olmazdır. Klasik artus romanları genelde iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümdeki kahramanın yükselişinin ardından onun onurunun zedelendiği kısım gelmektedir. İkinci bölümde ise şövalye, onurunu geri kazanmaktadır ve daha önce hiç elde etmediği kadar büyük bir saygınlık kazanmaktadır.

Burada incelenecek Hartmann von Aue'ye ait artus romanı *Erec* (1180-85) ise, ilk Alman artus romanı olma özelliğini taşımaktadır (Falk, 2016: 4). Maalesef Aue'yle ilgili somut bilgi içeren hemen hiçbir kaynak bulunmamaktadır. Ancak 1168'de Schwabe'de doğduğu ve 1210 civarında hayatını kaybettiği düşünülmektedir (Frenzel, 1977: 28). Aue'nin, *Der arme Heinrich* (2011) adlı eserinde kendinden bahsederken yazdıklarından, soylu sınıfın en alt tabakasını oluşturan Ministerial sınıfından olduğu anlaşılmaktadır. Aue'nin eserlerini ortaya koyduğu zaman diliminin ise 1180-1200 yılları arasında olduğu, o dönem yazarlarından Eschenbach'ın *Parcival* (1200) adlı eserinde, Aue'nin *Iwein* (1200) adlı artus romanından bahsetmesine dayandırılmaktadır.

Aue'nin *Erec* adlı artus romanının ana karakteri olan şövalye Erec, sevgi ve macera arasındaki dengeyi sağlayamamış ve dolayısıyla ideal şövalye olma yolunda başarısızlık göstermiştir. Bunun farkına varan Erec, ününü geri kazanmak ve şövalyeliğe layık olmak için bir dizi maceraya çıkarak hem sevdiği kadının hem de sarayın rızasını elde etmiş, bu dünya-öbür dünya dengesini sağlamayı başarmıştır. Çift basamaklı bir kurguyla yazılmış eserin ilk basamağındaki yükselişi, sonraki bölümde çeşitli maceralar ve sınanmalar izlemektedir.

Eserin giriş bölümünde bir cücenin kırbacıyla şövalye Erec'i küçük düşürmesi anlatılmaktadır. Bu olay, şövalyenin utanç duymasına sebep olmaktadır. Aue bu sahneyi aşağıdaki sözleri ile dile getirmiştir.

Kırbaçlandığında büyük bir utançla atını geri sürdü (Aue, 1972: 11).

Erec, cesareti sayesinde karşılaştığı bu kişisel aşağılamanın öcünü almayı başarmış ve böylece büyük üne kavuşmuştur.

Artus ve kraliçe, bu olaya tüm kalbiyle sevindi. [...] ve ilk şövalyelik macerasının onu bu kadar meşhur ve başarılı kılmasına (a.g.e.: s. 61).

Bu noktada artus romanının birinci bölümü tamamlanmıştır. Çünkü ana karakter şövalye Erec, kendi çabasıyla bir macerayı başarıyla tamamlamış ve üne kavuşmuştur. Bu olayın ardından bir kriz durumu yaşanmaktadır. Erec tembellik yapar ve tüm zamanını eşi Enite'yle geçirerek şövalyelik görevlerini yerine getirmez. Dolayısıyla başarının ardından gelen tembellik ve onu izleyen olaylar kurguyu basitlikten uzaklaştırmıştır. Tembelliği sonucunda Erec'e toplum tarafından duyulan saygı azalmış ve bu durumla ilgili halk arasında dedikodular yayılmıştır.

Erec, karısı yüzünden rahatlığa alışmıştı. Onu o kadar seviyordu ki tüm onurunu sadece onun için bırakmıştı. Öyle ki sürekli tembelce yatakta yatıp kimse ona saygı göstermeyene kadar.

[...]

Eskiden her ne kadar övülmüş olsa da, onu tanıyanlar tarafından bu, aşağılamaya çevrilmişti. Herkes onun hakkında kötü konuşuyordu. Sarayı tüm sevinçlerden uzaklaşmış ve itibarsızlığa uğramıştı (a.g.e.: s. 133).

Bu dedikodular ve Erec'in saygınlığını yitirmesi onun tekrar maceraya atılmasını gerekli kılmıştır. Çünkü şövalyeliğe layık olduğunu ancak bu şekilde yeniden kanıtlayabilecektir. İki basamaklı bir olay kurgusundan söz edilmeyecek olsaydı, Erec ve Enite evlendikten sonra olayların yeni bir macera zinciriyle devam edebileceğini düşünmek mümkün olabilirdi. Ancak başarıyla sonuçlanan bu maceralar ve takip eden kriz durumu, sadece iki basamaklı olay kurgusu dikkate alındığında ortaya çıkıp anlam kazanmaktadır. Çünkü ikinci bölümde karşılaşılabilecek olan maceralar birinci bölümdekine göre farklılık göstermektedir. Örneğin, Erec'in Cardoc'un eşine yardım ettiği sahnede Erec'in maceraya atılmasında çok farklı bir motivasyona sahip olduğu görülmektedir. Çünkü birinci bölümde cücenin, kırbaçıyla Erec'in onurunu zedelemesi sonucunda Erec, kişisel bir aşağılanma neticesinde öç alma isteğine kapılmıştır. Ancak Cardoc olayında etkilenen Erec'in kendisi değildir. Erec, başkalarına yardım etmek, toplumun rızasını kazanmak için kendini tehlikeye atmaktadır. Burada Erec, *ben merkezli ve sadece kendine yeten* olmaktan sıyrılmış ve topluma fayda sağlayacak bir maceraya atılmıştır. Bu bağlamda gösterdiği cesaret ve kahramanlık sonucunda örnek bir şövalye olarak muhtaçları ve zayıfları koruma görevini yerine getirmiştir.

Hanumefendi, Tanrı aşkına neden ağladığınızı ve neden tek başınıza bu ormanda olduğunuzu söyleyin? Tanrı aşkına, çabuk söyleyin size yardımcı olup olamayacağımı (a.g.e.: s. 237).

Erec, Cardoc'un eşine yardım etmek için devlerle savaşmak zorunda kalmıştır. Devler, savunmasız hâldeki şövalye Cardoc'u yaralayarak geleneklere aykırı davranmışlardır. Bu açıdan devlerin davranışları Erec'in şövalyelik geleneklerine uygun davranmadığı ve tembellik yaptığı zamanlara, yani *eski* Erec'e göndermede bulunmaktadır. Erec'in bu savaş sonucunda galip gelmesi ise ikinci bölümdeki *yeni* Erec'in birinci bölümdeki Erec'e karşı olan savaşını temsil etmektedir. Daha sonra Erec'in Mabonagrın'le olan savaşı da bu açıdan dikkat çekicidir. Çünkü Mabonagrın, Erec'i çok kaba bir şekilde selamlamıştır. Burada da yine Erec, sadece fiziksel olarak güçlü bir rakiple değil, aynı zamanda saray adabına uygun olmayan bir davranışa karşı savaşmaktadır. Bu da romanda Erec tarafından bir öz farkındalık olarak dile getirilmektedir.

Çünkü ahmak ben, kendime ahmaklıktan bu kadar keyif biçtim (a.g.e.: s. 307).

Erec'in, bu durumu dile getirmiş ve topluma yararlı işler yapmış olmasına rağmen onurunu ve ününü hâlâ tam anlamıyla geri kazanabilmiş değildir. Bu sebeple, Mabonagrın'le yapacağı savaş, karşısında zorlu bir rakip olmasına rağmen Erec'i fazlasıyla heyecanlandırmış ve mutlu etmiştir. Çünkü galip olursa kendi hatalarını düzeltme fırsatı elde etmiş olacaktır. Yaşadığı heyecanı aşağıdaki sözleriyle dile getirmektedir:

Böylece onu bulana kadar tamamen belirsizlik içinde etrafta dolandım.

[...]

Çok şükür, az çabayla büyük başarı elde edebileceğim şeyi buldum.

[...]

Bu sebeple sevinçle zarar gören namımı ortaya koymak istiyorum ki burada büyüsun, ben çok büyük bir saygınlığa erişene kadar (a.g.e.: s. 371-373).

İkinci bölümün sonunda Erec nihayet ününe ve onuruna yeniden kavuşmuştur. Üstelik bu sefer öncekine kıyasla toplumda daha fazla ün ve onur elde etmiştir. Erec'in daha fazla ün ve saygınlığa eriştiği eserde şu dizelerden anlaşılmaktadır:

Ona, onun kadar cesur, soylu ve saraylı kimsenin dünyaya gelmediği ve dünyada hiç kimseye böyle şerefli bir maceradan böyle kıymetli bir şeyin kısmet olmadığı söylenene kadar (a.g.e.: s. 430).

Neticede birinci ve ikinci bölüm alt başlıklara ayrılacak olursa her iki bölümde de aynı olay kurgusunun ortaya çıktığı görülmektedir: Bunlar sırasıyla, a. onurun zedelenmesi, b. macera, c. saraya dönüşür.

İncelenen artus romanındaki sorunun sevgi ve şövalyelik vazifeleri arasındaki çatışma-denge olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Burada bahsi geçen şövalyelik vazifeleriyle sevgiliye karşı olan sorumluluklar aslında karşıt bir durum oluşturmaktadır. Erec'in gözleri Enite'ye olan sevgisinden, aşkıdan adeta kör olmuştur. Bu sebeple de soyluluk ve şövalyelik vazifelerini ihmal etmektedir. Bunun sonucunda ise onuru zedelenmekte ve dolayısıyla en büyük erdemi zarar görmektedir. Aşağıdaki dizelerle dile getirilen bu durum Erec'in tavırlarında görülen ölçsüzlüğün de bir göstergesidir:

Hepsi diyor ki:

Kahrolsun o an,

Hanımefendiyi tanıdığımız!

Onun yüzünden Beyimiz zarara uğradı... (a.g.e.: s. 134).

Neticede Erec onurunu ve ününü geri kazanmak için saraydan ve sevgilisinden uzaklaşmaktadır. Akabinde gelen *toplum hizmeti uğruna izole olma* durumunda ise şövalye İder'le yaptığı düello sonucunda hem onurunu hem de sevgilisi Enite'nin gönlünü yeniden kazanmaktadır. Bu düelloda kazananın eşi *en güzel* sıfatıyla şereflendirilecektir.

Enite ile Erec seyahat ederken Erec, Enite'ye konuşma, yeme ve uyuma yasağı getirmektedir. Romanın ilk bölümünde Enite'ye fazlaca vakit ayırması ve dünyevi işlere dalması sonucunda hakkında dedikoduların yayılması sebebiyle, Enite yanında olmasına rağmen onunla hiçbir şekilde iletişim kurmamayı uygun görmüştür. Böylece onurunu geri kazanma aşamasındaki başarılarına Enite'nin hiçbir şekilde dahil olmayacaktır. Ancak Enite, Erec'in canını kurtarmak için bu yasağı delmiştir. Enite, Erec'e olan sevgisinin emir ve yasakların da ötesinde olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir:

Dedi ki: "Beyim, sizin güvenliğiniz için yapmasaydım, size bunu hiçbir zaman söylemezdim. Bunu sadık sevgimden dolayı yaptım. Şimdi bunu haksız yere yaptığımı düşünüyorsanız beni yüce onurunuzla affedin" (a.g.e.: s. 144).

Ancak Erec, Enite'nin özrüne karşılık vermez ve kadın, sevgisine olan sadakatini kanıtlamış olmasına rağmen Erec onu yeniden cezalandırır. Bunun üzerine Erec'in Enite'ye olan davranışını yadırgayan bir kont, Enite'ye talip olur ve Enite'yi yanında götürmek ister. Ancak Enite Kont'a karşı koyarak kaderine razı olduğunu ve Erec'i sevdiğini dile getirmektedir.

Eşim bana ne yaparsa yapsın,

Hakkından dolayı sabrediyorum.

*Beni kadın olarak istesin veya bir hizmetçi,
Ya da ne için isterse istesin,
ben onun her türlü emrindeyim (a.g.e.: s. 169).*

Maceraya atıldığı süre boyunca Erec, özellikle Enite'nin de sebatıyla, sevgi ve güç arasındaki ideal dengeyi sağlamayı başarmıştır. Erec böylece kendini gerçekleştirmiş ve tüm dünyaya Enite'ye olan sevgisi ile şövalyelik gelenekleri arasındaki dengeyi sağlayabileceğini kanıtlamıştır. Enite'nin Erec'in maceralarında üstlendiği rol, yadsınamayacak kadar büyüktür. Bu da Enite'nin desteği olmadan ideal şövalye olamayacağını açık bir göstergesidir. Enite'yi maceralarında yanında götürmesi ve onun desteği ve sabrı sayesinde başarıya ulaşması, kurmayı başardığı şövalyelik ve sevgili arasındaki denge açısından önemli bir örnektir.

Romanın çekirdeğini oluşturan asıl konu da bu sevgi ve macera dengesidir. Erec'in sevgili ile şövalyeliği bir arada, eşit ve dengede tutmayı zor ve sınavcı yollardan geçerek öğrenmesi gerekmektedir. Bu unsurlardan biri ihmal edildiğinde, diğer taraf bundan zarar görmektedir. Aynı şekilde tam tersi de söz konusudur. Maceralarda aldığı galibiyetler neticesinde Enite'ye olan bağının güçlenmesi bunun en büyük göstergesidir. Anlaşılabileceği üzere ölçülülük, şövalyelik erdemleri arasında büyük bir öneme sahiptir.

Bencil bir şekilde tüm vakti sevgiliyle geçirme arzusu ve bunu takip eden kendini saraydan izole etme durumu sarayın tepkisini çekmiştir. Erec, düzene geri dönerek dengeyi sağlaması sonucunda sarayın gözüne yeniden girebilmiştir. Bu mikro yapı son maceranın ve romanın tamamının temasını oluşturmaktadır.

Bu incelemenin sonucunda bir şövalyenin sahip olması gereken özellikler değerlendirildiğinde bunların temelde insani değerler olmakla birlikte, düşküne yardım etmek, paragöz olmamak, bu dünya-öbür dünya dengesini ve birey-toplum dengesini korumak olduğu görülmektedir.

Alman edebiyatı içerisinde yer alan Erec eseriyle karşılaştırılacak olan ve Türk edebiyatı ve kültürünün en önemli eserlerinden kabul edilen Dede Korkut Kitabı ise Oğuzların yaşam biçimlerini bize aktaran, Türk geleneklerini ve hayatını yansıtan nesiller boyunca anlatılagelmiş bir destan geleneğinin ürünüdür. Dede Korkut Kitabı'nın bilinen iki adet yazması bulunmaktadır. İlk yazma, 1815 yılında Heinrich Friedrich von Diez tarafından Dresden Krallık Kütüphanesi'nde Fleischer eserleri arasında bulunmuştur. Diez bulduğu eseri kendisi yeniden yazıya geçirmiştir. Fleischer'in yazdığı nüsha Berlin Kraliyet Kütüphanesi'nde yer almaktadır (Erbay, 2014: 70). *Kitab-ı Dedem Korkud alâ Lisan-ı Tâife-i Oğuzhan* başlığını taşıyan Dresden yazmasında Oğuzlar hakkında 12 destansı hikaye³ bulunmaktadır. İkinci yazma ise ilk kez İtalyan Türkolog Ettore Rossi tarafından tanıtılmıştır ve Vatikan Kütüphanesi'nde yer almaktadır. *Hikâyet-i Oğuz-nâme-i Kazan Beg ve gayrı* başlığını taşıyan Vatikan yazmasında ise 6 destansı hikâye bulunmaktadır (Tezcan, 2007: 625).

Gökyay'ın (2000: IV-V) araştırmalarına göre, Dresden ve Vatikan yazmalarını tarihlendirmek için elimizde yeterli kaynak bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Dresden ve Vatikan yazmaları üzerinde tarih bulunmayışı, ancak Dresden yazması üzerinde Osman Paşa'nın ölüm yılını belirten 1585 tarihinin not edilmiş olmasından hareketle Barthold,

³ Bu makalede Dede Korkut Kitabı'nda bulunan 12 parça için Muharrem Ergin'in (2009) Dede Korkut Kitabı'nda kullandığı *destanı hikâye (destansı hikâye)* terimi tercih edilmiştir.

yazmanın 1585 tarihinde yazılmış olabileceği sonucunu çıkarmaktadır (Akt. Gökyay, 2000: IV-V).

Vatikan yazmasının tarihlendirmesinde ise ilginç bir durum dikkat çekmektedir. Bu yazmanın üzerinde bir isim ve not yazılıdır: *Seyyid Ahmed b. Seyyid Hasan Defteri, Kahire'de yerleşmiş, Muharrem 1000 (Kasım 1591)* (Rossi, akt. Gökyay, 2000: IV-V). Bu bilgilerden hareketle metinlerin tarihlendirmesinde her ne kadar yeterli ve kesin bilgi aktaracak kaynak bulunmasa da genel eğilim 15. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmesi yönündedir.

Dede Korkut Kitabı'nın bu günkü Kars ve Erzurum çevrelerinde yazıya geçirildiği kabul edilmektedir (Gökyay: 2016: 11). Eserde yer alan destansı hikâyelerin sahibi olarak kabul edilen Dede Korkut'un kim olduğu ve ne zaman yaşadığı hakkında muhtelif rivayetler olmasına rağmen yaygın bir biçimde kabul göreni, Dede Korkut'un Oğuz hükümdarları soyundan onuncu sırada gelen Kayı İnal Han'ın baş müşaviri olduğudur. Dede Korkut, Bayat boyundan Kara Hoca'nın oğlu olarak bilinmektedir (a.g.e.: s. 10).

Dede Korkut Kitabı'ndaki ana karakterlerin idealleştirilmesiyle dönemin sosyal ilişkilerinin, gelenek ve göreneklerinin bugüne aktarılması mümkün olmuştur. Orta Asya'da yaşayan Oğuzların yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini, sosyal ilişkilerini günümüze aktarması bakımından edebiyatımızda önemli bir yer tutan Dede Korkut Kitabı'ndaki karakterler, idealleştirilmiş biçimleriyle sunulmaktadır. Dolayısıyla bu ideal karakterler üzerinden ideal toplum ilişkileri hakkında bilgi edinilmesi mümkündür. Bu ideal toplumun üzerinde Oğuz Alplarının önderi olarak kabul edilen Alp Kazan yer almaktadır (Gökyay: 2016: 16).

Alp, TDK'nin tanımıyla *yiğit, kahraman* anlamına gelmektedir. Oğuz delikanlılarının alp olabilmesi için *doğuştan ve çocukluktan getirmesi gereken özellikleri* vardır (Duymaz, 1999: 110). Bu özellikler *olağanüstü doğum, tek oğul olma veya vahşi hayatın içinde büyüme* (Duymaz, 1999: 110) şeklinde çeşitlenmektedir. On beş yaşına ulaşmış olmak Oğuz toplumu için ergenlik yaşı anlamına gelmektedir. Eserdeki alp tipi türlü sınanmalardan geçerek sahip olduğu erdemler sayesinde toplumda saygın bir yer edinmekte ve bu yerini korumak için tevazu, dürüstlük, cömertlik ve konukseverlik gibi karakter özelliklerinin yanı sıra güçlü fiziki özelliklere de sahip olması gerekmektedir. Dede Korkut Kitabı'ndaki Oğuz delikanlıları toplumda saygın bir yer edinmek ve ad alabilmek için belli kahramanlıklar göstermek zorundadır. Duymaz'ın 1999 (109-122) yılında yaptığı çalışmaya göre alplık gösterme belirli konular etrafında toplanmıştır. Bunlar, vahşi hayvan veya olağanüstü varlıkla mücadele, anne, baba, kardeş veya eşi kurtarmak için düşmanla mücadele ve ad almadır. Bu başlıklar, erginliğin simgesi olmakla birlikte Oğuz delikanlısının toplum içinde saygın bir birey haline gelmesine vesile olmaktadır. Burada belirtilmesi gereken önemli bir özellik de Dede Korkut Kitabı'ndaki Deli Dumrul destansı hikâye dışındaki tüm destansı hikâyelerdeki alp tipinin, uğradığı haksızlık neticesinde somut varlıklara karşı kahramanlık gösterdiğidir.

Eserde bir Oğuz delikanlısının ad alışı olay kurgusu içinde açıkça okura aktaran üç destani hikâye yer almaktadır. Bu destansı hikâyelerde Dirse Han Oğlu Boğaç Han, Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek ve Basat ad almışlardır.

Dirse Han'ın oğlu on beş yaşına geldiğinde töreye göre ad alması için bir kahramanlık göstermesi gerekmektedir. Bayındır Han'ın boğa ile develerin dövüşmesini izlediği bir sırada boğa meydan yerine getirilirken ortada olan çocuklar kenara çekilmeleri için uyarılmaktadırlar. Ancak bu çocuklar arasında bulunan Boğaç Han boğadan korkmaz ve geri çekilmez. Bunun üzerine boğa ile dövüşmeye başlar. Ancak fiziksel güçle boğayı yenemeyeceğini anlayınca aklını kullanarak boğaya bir oyun oynayıp onu yener.

Oğlan düşündü, kendi kendine dedi ki: Bir dama direk vururlar, o dama direk olur. Ben bunun alınına neye dayak olur, dururum, dedi. Oğlan boğanın alından yumruğunu giderdi, yolundan savuldu. Boğa ayak üstüne duramadı, düştü, tepesinin üstüne yıkıldı. Oğlan bıçağına el vurdu, boğanın başını kesti (Gökyay, 2016: 37).

Cesaretini kanıtlamış olan Boğaç Han'ı Bayındır Han ve dövüşleri izlemeye gelen beyler kutlar. Bunun üzerine Dede Korkut gelir ve Dirse Han'a seslenir:

Bayındır Han'ın ak meydanında bu oğlan savaş etmiş, bir boğa öldürmüş, senin oğlanın adı Boğaç olsun, adını ben verdim, yaşını Allah versin (Gökyay, 2016, 38).

Bu olay kurgusunda salt fiziksel güce değil, aklın işlevselliğine de vurgu yapılmaktadır. Boğaç Han, sadece fiziksel anlamda beceri göstermemiş, aklın da rakibi yenme konusunda yol gösterici olabileceğini dövüş sırasında fikir yürüterek anlamıştır. Böylece yiğitliği sayesinde adını alarak alp olmuş ve toplumdaki yerini kanıtlamıştır.

Bay Büre Bey'in oğlu ise on beş yaşına geldiğinde bir gün ava çıkar. O sırada tüccarlar, Kara Derbent ağzına gelir ve Avnuk Kalesinin kâfirleri tarafından saldırıya uğrarlar. Tüccarlardan birisi kaçarak saldırıyı kırk yiğidiyle toy düzenleyen bir yiğide haber verir. O yiğit tüccarları kurtarır. Birlikte Bay Büre'nin evine geldiklerinde o yiğidin Bay Büre'nin sağında oturduğunu görürler ve teşekkür etmek için hemen elini öperler. Tüccarlar o yiğidin Bay Büre'nin oğlu olduğunu anladıklarında Bay Büre'ye oğlunun kahramanlığından ve mallarını nasıl kurtardığından bahsederler. Bay Büre bunu duyunca Dede Korkut'u çağırır ve ona ad vermesini ister. Dede Korkut şu sözlerle Bamsı Beyrek'in adını koyar:

Sen oğlunu Bamsam diye okşarsın,

Bunun adı Bozaygırlı Bamsı Beyrek olsun,

Adını ben verdim, yaşını Allah versin! (a.g.e.: s. 80).

Bamsı Beyrek'in ad almasıyla birlikte *düzenin bir parçası olabilmek için bey oğullarının yiğitliklerini ispatlamaları gereği* yerine gelmiştir. Çünkü *Başarılı olunan imtihanların gerekliliği ile bey oğullarının erginlik çağına geçmeleri eş zamanlı olmasının yanında statülerinin meşrulaşması için gerekli ritüellerdir* (Abdurrezzak, 2015: 103).

Basat'ın Tepegöz'ü öldürdüğü destansı hikâyede ise yukarıda bahsedilenlerden farklı bir ad alma gerçekleşmektedir. Oğuzlar düşman saldırısından kurtulmak için göç eder. Bu sırada Aruz Koca'nın oğlu attan düşer ve bir aslan tarafından beslenir. Oğuzlar yeniden yurtlarına döndüklerinde ormanda atlara saldıran ve kanlarını içen aslana benzer bir insan olduğunu öğrenirler. Böylece bunun Aruz Koca'nın attan düşen oğlu olduğu anlaşılır. Hep birlikte oğlanı bulup getirirler. Aruz oğlanı eve götürse de oğlan yine aslan yatağına döner. Oğlanı yeniden tutup getirirler ve bunun üzerine Dede Korkut gelerek Aruz'un oğluna ad koyar.

Oğlanım, sen insansın, hayvanlarla düşün kalkma. Gel, yahşi at bin! Yahşi yiğitlerle eş seçirt! dedi. Ulu kardaşının adı Kıyan Selçük'tür, senin adın Basat olsun! Adını ben verdim, yaşını Allah versin, dedi (Gökyay, 2016: 186).

Bu destansı hikâyede Basat, herhangi bir yiğitlik göstermeksizin adını alarak toplumsal yaşama katılabilmektedir. Basat zaten aslanların elinde büyüdüğünden ayrıca bir yiğitlik göstermesi gerekmemiştir.

Dede Korkut Kitabı'nda ad koyma belirli bir törene göre yapılmakta ve bu tören alplar topluluğuna katılan Oğuz delikanlıların kutsanması anlamına gelmektedir. Bu kutsanma sonucunda *kahramana, toplumun takdiri ve teşvikiyle babası tarafından beylik, taht, at,*

koyun, deve, ev ve kıyafet verilmesi gerekmektedir (Duymaz, 1999: 119). Maddi kazançların yanı sıra hanlar hanı Bayındır Han katında da bir statü elde etmektedirler.

Dede Korkut Kitabı'nda vahşi hayvanla veya olağanüstü varlıkla mücadele neticesinde alp olmuş iki kahraman mevcuttur. Bunlar Kan Turalı ve Boğaç Han'dır.

Kan Turalı, Selcen Hatun'u eş olarak alabilmek için *her birisi bir ejderha* (Gökyay, 2016: 156) diye betimlenen boğa, aslan ve deveyle dövüşmek zorundadır. Eğer başarısız olursa Selcen Hatun'un babası, Kan Turalı'nın başını kesecektir. Babası onu engellemek istese de cesur Kan Turalı onu dinlemeyerek bu zorlu maceraya atılır. Bu olay eserde şu şekilde anlatılmaktadır:

Boğanın zincirini aldılar, salıverdiler. Boynuzu elmas cıda gibi, Kanturalı'nın üzerine sürdü. (...) Alnına yumruğu dayadı, sürdü, meydanın başına çıkardı. Çok çalıştılar, ne boğa yener ne Kanturalı yener.

[...]

Kanturalı:

-Bu dünyayı erenler akılla bulmuşlardır, bunun önünden sıçrayayım, ne hünerim varışa ardından göstereyim, dedi. Adı görklü Muhammed'e salavat getirdi. Boğanın önünden savuldu. Boğa boynuzu üzerine dikildi. Kuyruğundan üç kez götürüp yere çaldı; kemikleri kırıldı, bastı, boğazladı (a.g.e.: s. 163).

Kanturalı'nın boğayla mücadelesinde gösterdiği yiğitlik Boğaç Han'ın ad alırken gösterdiği yiğitlikle yöntem olarak benzerlik göstermektedir. Her ikisi de boğayla mücadelelerinde fiziksel güçlerinin yanı sıra akıllarını da kullanmış, dövüş esnasında bir mücadele stratejisi geliştirmiş ve bunu başarılı bir şekilde uygulayabilmişlerdir.

Kanturalı'nın boğayı yenmesi yeterli görülmez, bir de aslanla dövüşmesi istenir. Bunun üzerine aslan meydana salınır ve Kanturalı aslanla mücadelesinden galip çıkar. Bu dövüş eserde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Aslanın alnını gözetip bir yumruk öyle vurdu ki, yumruk çenesine dokundu, uvattı. Boyun kökünden tuttu, belini kırdı. Ondan sonra götürüp yere vurdu, külçe gibi yığıldı (a.g.e.: s. 165).

Ancak bu galibiyet de yeterli bulunmaz ve Kanturalı'nın deveyle de dövüşmesi istenir. Önceki iki galibiyetten yorgun çıkmış Kanturalı, üçüncü dövüşünde kayıp yere düşer. Bu esnada, deveyi öldürememesi durumunda, Kanturalı'yı öldürmek için altı cellat kılıçlarını çekmiş hâlde beklerler. Kanturalı'nın yanında gelen yiğitler durumun vahametine kapılarak Kanturalı'yı cesaretlendirmeye başlarlar.

Kanlı kâfir eline geceleyin girdin,

Kara boğa geldiğinde hurduhaş eyledin,

Kağan aslan geldiğinde belini büktün,

Kara buğra geldiğinde neden vazgeçtin?

[...]

Kanlı Koca-oğlu Kanturalı netmiş, derler (a.g.e.: s. 166).

Böylece Kanturalı'yı yerinden kalkmaya cesaretlendirirler ve Selcen Hatun'un deveyi burnundan tutup yenebileceğini işaret ettiğini belirtirler. Ancak Kanturalı, Selcen Hatun'un işareti vesilesiyle değil, kendi gücü ve yeteneğiyle devenin başını kesmek ister. Durumu gurur meselesi hâline getirmesi erkek figürlerin kadın figürlerden daha güçlü

olduğu yönünde bir algı oluşturmak için olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu yargı aşağıdaki örnekten çıkarılabilir:

Bre beni deve burnuna yapışınca o kızın sözüyle yapıştı, derler. Yarın Oğuz eline haber varır. Deve elinde kalmıştı, kız kurtardı derler. (...) İnşallah bunun da başını keseyim. (a.g.e.: s. 167).

Neticede üç dövüştten de galip çıkan Kanturalı, Selcen Hatun'u eş olarak almayı hak etmiş olur.

Vahşi bir hayvanla mücadele eden bir diğer kahraman Boğaç Han'dır. Boğaç Han yukarıda da değinildiği üzere, boğayla yaptığı dövüş sonucunda adını almış ve toplum içindeki saygın yerini kazanmıştır.

Dede Korkut Kitabı'nda yer alan destansı hikâyelerde geçen ve anne, baba, kardeş ve eş kurtarmak için gösterilen yiğitliklerin kahramanları arasında bulunan Uruz, Boğaç Han, Yegenek ve Emren'i anlatan destansı hikâyelerde;

Uruz, babası Salur Kazan'ın kâfirler tarafından esir alındığını öğrendiğinde alpları da yanına alarak babasını kurtarmaya gider. Kâfirler, Salur Kazan'ı uruz ve beraberinde gelen alplarla dövüştürür. Sırayla Beyrek, Dölek Evren ve Alp Rüstem'i yenen Salur Kazan en son Uruz'la dövüşür. Uruz'un, Salur Kazan'la babası olduğunu bilmeden yaptığı dövüş, *beylerbeyi Salur Kazan'ın veliahdını tayin etme açısında bir sınav mahiyeti taşımaktadır* (Duymaz, 1999: 114). Uruz babasını yaraladıktan sonra yeniden bir hamle yapacakken Salur Kazan kendini tanıtır.

Karadağım yükseği oğul,

Karanlık gözlerimin aydınlığı oğul,

Alpım Uruz, aslanım Uruz!

Aksakallı babana kıyma, oğul!

dedi. Uruz'un şefkat damarları kaynadı. Kara çekik gözleri kan yaş doldu. Atından yere indi, atasının elini öptü (Gökyay, 2016: 243).

Böylece, Uruz babasını kurtarmış, kendini ispat ederek alplar başı olan Salur Kazan'ın veliahdı olmayı hak ettiğini göstermiştir.

Benzer bir durum Boğaç Han'dan bahseden destansı hikâyede de mevcuttur. Boğaç Han'ı kıskanan yiğitler onu babasına şikâyet ederek önceden planlanmış bir av sırasında Dirse Han'ın oğlunu öldürmesini isterler. Onu kıskanan yiğitlerin *senin oğlun kür çıktı, uğursuz çıktı* (Gökyay, 2016: 39) gibi sözleriyle onun töreye ve geleneğe aykırı davranışlar sergilediğini belirtirler. Bu sözler Boğaç Han'ın *toplumun değerlerini tam olarak tanımadığı, yani alplığa layık olmadığı fikri üzerine inşa edilmiştir. Bu değerler, geleneklerdir, sosyal ve mukaddes değerlerdir* (Duymaz 1999: 116). Boğaç Han'ın bu değerlere saygı göstermemesi babasıyla arasında çatışmaya sebep olmuştur. Av sırasında babası tarafından yaralanan Boğaç Han, beklenenin aksine onu kıskanan yiğitlerin eline düşen babasını kurtarır ve böylece ona olan sadakatini kanıtlayarak toplum içinde sarsılan itibarını da geri kazanır.

Oğlan kırk yiğidini yanına aldı, at tepti, uğraş ve savaş etti, kiminin boynunu vurdu, kimini tutsak eyledi, babasını kurtardı, geri döndü.

Dirse Han burada oğlancığın sağ olduğunu yine bildi. Hanlar hanı oğlana beylik verdi, taht verdi (Gökyay, 2016: 49).

Bir diğerk destansı hikâyede Kazılık Koca Oğlu Yegenek on beş yaşına geldiğinde, bir tartışma sırasında babasının kâfirlerin elinde tutsak olduğunu öğrenir. Yirmi dört bahadır sancak beyi, Yegenek'le birlikte babasının esir tutulduğu kâfirin yerine varırlar. Sancak beylerinin tümü burada şehit olur. Babasını esir tutan Arşun-oğlu Direk Tekür'e karşı en son Yegenek mücadele eder. Bu dövüşten Tanrı'ya dua ederek galip çıkar ve babasını kurtarmayı başarır. Böylece alplık görevlerini yerine getiren Yegenek şanlı bir alp olarak Bayındır Han'ın sol yanında yer edinir (Duymaz, 1999: 116).

Babasını kurtararak yiğitlik gösteren bir diğerk kahraman Emren'dir. Emren'in Babası Beğil attan düşünce düşmana karşı savaşamayacak hâle gelir ve oğluna kıyafetlerini, atını ve silahlarını vererek düşmanı Kâfir Tekür'e karşı savaşmasını ister. Savaşın seyri içinde zayıf düşen Emren tıpkı Yegenek gibi Tanrı'ya dua eder. Duasının kabul olmasıyla birlikte Tekür'ü yener ve böylece babasının yokluğunu aratmaz. Başarıyla tamamladığı görevden sonra ise, Kazan Han Oğlu Uruz'un sağ yanında yer edinir.

Padişah Kazan, oğlu Uruz'un yanında ona yer gösterdi (Gökyay, 2016: 214).

Yegenek ve Emren ile ilgili destansı hikâyelerde galibiyetlere Tanrı'ya edilen duaların kabul olması neticesinde ulaşılmaktadır. Bu bağlamda alpların manevi anlamda da güçlü olmaları gerektiğine vurgu yapıldığını söylemek mümkündür.

Dede Korkut Kitabı'ndan verilen örnekler, bir alpin sergilemesi gereken davranış biçimlerini aktarmaktadır. Bu destansı hikâyelerin çoğunda, Oğuz delikanlılarının alp olma serüvenlerinde karşılaştıkları zorluklar ve neticesinde elde ettikleri alplık anlatılmaktadır.

Sonuç

Hem Erec romanında hem de Dede Korkut Kitabı'nda kahramanların gösterdikleri hüneler, topluma örnek olacak ideal bireyin taşınması gereken özelliklerin göstergesi niteliğindedir. Bunlardan bazıları topluma ve Tanrı'ya hizmet, muhtaçlara yardım, kahraman özellikleri gösterme şeklinde sıralanabilir. Zira şövalye ve alpin gösterdiği erdemler, temel insani değerlere dayanmaktadır. Sahip oldukları erdemler sayesinde onlardan beklenen görevleri ve kahramanlıkları yerine getirip şövalyeliğin/alplığın gereklilerini de sağlamışlardır. Bunun içinde hayat kurtarma, olağanüstü varlıkla veya hayvanla mücadele, onur zedeleyici kişi veya olaylara karşı mücadele gibi kahramanlık sınavı durumları yer almaktadır. Erec ondan beklenen görevleri yerine getirdiği için saygın, onurlu ve ünlü bir şövalye olduğunu kanıtlayarak sarayın, toplumun ve Tanrı'nın rızasını kazanmıştır. Aynı şekilde Dede Korkut Kitabı'ndaki alp tipleri de sahip oldukları karakter özellikleri, güç ve zekaları sayesinde üzerlerine düşen görevleri tamamlamış, uğradıkları haksızlıklar karşısında galip gelmiş, ad almış ve alplar topluluğuna katılmaya hak kazanmıştır.

İncelediğimiz her iki eserdeki kahramanlar, toplumun onlara yüklediği ideal normlar çerçevesinde topluma hizmet etmiş, muhtaçları ve düşkünleri korumuş, birey-toplum dengesini sağlayarak bu erdemleri sayesinde örnek birey olma sıfatını almaya hak kazanmıştır. Bahsi geçen bu temel insani erdemlere sahip olan şövalye, sarayın, eşinin ve Tanrı'nın rızasını, alp ise adını ve toplumdaki saygın yerini alabilmiştir.

Her iki eserdeki kahramanların sahip olduğu erdemleri iki ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan biri kişi odaklı erdemler, diğeri ise toplum odaklı erdemlerdir. Kişi odaklı erdem, kişisel gelişim ve ideal şövalye/alp olmaya katkı sağlamaktadır. İncelenen eserlerdeki kişi odaklı erdemler onur, maneviyat, ölçülülük, sebat ve terbiye şeklinde sıralanabilir. Toplum odaklı erdem ise topluma yararlı birey olma yolunda şövalyenin/alpin sahip olması gereken özellikleri kapsamaktadır. İncelenen eserlerdeki

toplum odaklı erdemler tevazu, dostluk, nezaket, cesaret, cömertlik, sadakat, dürüstlük ve konukseverlik gibi insani ilişkileri kapsayıcı türdendir.

Alman edebiyatının ilk artus romanı olan ve 12. yüzyıla ait Erec ile Türk edebiyatı ve kültürünün en önemli eserlerinden kabul edilen, 15. yüzyıla ait Dede Korkut Kitabı, farklı dil ve kültürlere hatta farklı yüzyıllara ait, birbirinden bağımsız iki eserdir. Buna rağmen iki eser de toplumun ideal kahramanları olarak kabul edilen bireylere yükledikleri görevler ve özellikler bağlamında benzerlik göstermektedir. Kahramanlar, bu özellik ve görevlerin bazen büyük fedakârlık ve çabayla da olsa hakkını verebilmiştir. Bu çalışma bu benzerlikleri eserlerden örneklerle göstermeye çalışmış ve temel insani değerlerin zaman ve mekândan bağımsız olduğuna bir vurgu yapmak istemiştir.

Kaynaklar

- Abdurrezzak, A., O., (2015) *Dede Korkut Kitabında Erkek Kahraman Statüsü*, E-Journal of New World Sciences Academy.
- Aue, H. v. (1972) *Erec. Mittelhochdeutscher Text und Übertragung*, Fischer.
- Aue, H. v. (2011) *Der Arme Heinrich*, Stuttgart.
- Duymaz, A. (1999) *Dede Korkut Kitabı'nda Alpların Eğitim ve Geçiş Törenleri*, Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni Bildirileri, Ankara.
- Erbay, H. (2014) *Dede Korkut Kitabı*, Ankara.
- Ergin, M. (2009) *Dede Korkut Kitabı*, 2 Cilt, Ankara.
- Falk, P. (2016) *Erzählstrukturen im Artusroman. Von der dogmatischen Symbolstruktur im klassischen Artusroman zu den fiktionalen Freiräumen des "Wigalois"*, GRIN Verlag.
- Frenzel, H.A.; Frenzel, E. (1977) *Daten deutscher Dichtung Chronologischer Abriß der deutschen Literaturgeschichte*, München.
- Grabert, W.; Mulo A. (1966) *Geschichte der deutschen Literatur*, München.
- Gökyay, O., Ş. (2000) *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul.
- Gökyay, O., Ş. (2016) *Dede Korkut Hikâyeleri*, İstanbul.
- Gössmann, W. (1996) *Deutsche Kulturgeschichte im Grundriss*, Germany.
- TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59006712f0f741.40916485 (Son Erişim Tarihi: 26.04.2017).
- Tezcan, S. (2007) *Oğuznameler. Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul.
- Vogelpohl, W. (2005) *Alman Edebiyatı Tarihi* (Çev: Yavuz Erkoç), Ankara.
- Weddige, H. (2008) *Einführung in die germanistische Mediävistik*, München.
- Wentzlaff-Eggebert, F.M. (1960) *Kreuzugsdichtung des Mittelalters*, Berlin.